

Vlaanderen
is erfgoed

Opheffingsdossier

Dwarsschuur met omgeving in Sint-Gillis-
Waas (Sint-Pauwels)

Dorpsgezicht

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

Opheffingsdossier:

Dwarsschuur met omgeving, Sint-Gillis-Waas (Sint-Pauwels), Feuselsdreef 1, 3, Grouwesteenstraat 35, 35A, 54A, 54B en 56 – dorpsgezicht (opheffing)

Onderwerp

Benaming: dwarsschuur met omgeving

Adres of ligging: Feuselsdreef 1, 3 en Grouwesteenstraat 35, 35A, 54A, 54B, 56, Sint-Gillis-Waas (Sint-Pauwels)

Dossier

Type dossier: opheffingsdossier (Gehele opheffing)

Dossiernummer: 4.001/46020/105.1

Bescherming

Beschermd als: dorpsgezicht

Beschermingsbesluit: koninklijk besluit van 3 september 1981

URI Besluitendatabank Onroerend Erfgoed: <https://id.erfgoed.net/bsluiten/1663>

Inventaris Onroerend Erfgoed

URI Inventaris Onroerend Erfgoed: <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/11104>

Samenvatting

Het dorpsgezicht heeft zowel voor het bouwkundig als landschappelijk erfgoed ingeboet aan herkenbaarheid, representativiteit, ensemble en context. Het bewaarde bouwkundig erfgoed is ook niet zeldzaam. De historische waarde van het dorpsgezicht kan hierdoor niet meer voldoende worden gemotiveerd.

Datum

Datum: 1/03/2024

INHOUDSTAFEL

1.	Aanleiding tot opmaak van het dossier	4
2.	Beschrijvend gedeelte	4
2.1.	Ruimtelijke context.....	4
2.2.	Historiek van het beschermde goed	4
2.3.	Historiek van het beschermings- en beheerdossier	5
2.4.	Fysieke toestand van het onroerend goed	6
2.5.	Juridische toestand.....	7
2.5.1.	Adres en kadaster	7
2.5.2.	Onroerend erfgoed	7
2.5.3.	Omgeving	8
2.5.4.	Natuur en Bos.....	8
2.5.5.	Landbouw en Visserij.....	8
2.5.6.	Water	8
3.	Evaluerend gedeelte	8
3.1.	Evaluatie van de opheffing van de bescherming	8
3.1.1.	Inleiding	8
3.1.2.	Zeldzaamheid	9
3.1.3.	Herkenbaarheid	9
3.1.4.	Representativiteit.....	10
3.1.5.	Ensemble	10
3.1.6.	Context.....	10
3.1.7.	Besluit	10
3.2.	Registratie van de erfgoedwaarden die verloren gaan	11
3.3.	Motivering van de afbakening van de opheffing	11
4.	Bronnen	11
5.	Bijlagen bij het inhoudelijk dossier	11
5.1.	Omgevingsplan	11
5.2.	Fotobijlage	11
5.3.	Documentatie	11

1. AANLEIDING TOT OPMAAK VAN HET DOSSIER

Dit is het inhoudelijk dossier bij het opheffingsbesluit van het beschermde dorpsgezicht 'dwarsschuur met omgeving' in Sint-Gillis-Waas. De opheffing van de bescherming kadert in de evaluatie van het beschermde erfgoedbestand, zoals ingeschreven in de Beleidsnota Onroerend Erfgoed (2019-2024) van minister Matthias Diependaele.

De bescherming van het dorpsgezicht werd onderzocht in het project 'snelle screening' (2021-2022). Deze snelle screening had als doel om op een termijn van anderhalf jaar die beschermingen te detecteren die vandaag overduidelijk niet meer aan de hedendaagse selectiecriteria voor bescherming voldoen. Met uitzondering van de stedenbouwkundige ensembles en het archeologisch en varend erfgoed, werd het volledige beschermde bestand gescreend.

Dit dossier betreft de volledige opheffing van de bescherming als dorpsgezicht van een dwarsschuur met omgeving in Sint-Gillis-Waas.

2. BESCHRIJVEND GEDEELTE

2.1. Ruimtelijke context

Het beschermde dorpsgezicht 'dwarsschuur met omgeving' ligt een kleine km ten noordoosten van de dorpskern van Sint-Pauwels, deelgemeente van Sint-Gillis-Waas. Het dorpsgezicht strekt zich grotendeels uit tussen de Feuselsdreef, de Grouwesteenstraat en de Klokaputweg.

Het dorpsgezicht bevat vandaag twee historische hoeves: in het noorden het Hof ter Grouwesteen en in het zuiden de hoeve van Grouwesteenstraat 54A-B, 56. Tussen deze twee hoeves stond tot 1986 een als monument beschermde dwarsschuur.

Het beschermd onroerend erfgoed in de omgeving van het beschermd onroerend goed wordt weergegeven op een omgevingsplan in bijlage bij dit opheffingsdossier.

2.2. Historiek van het beschermde goed

De drie hoevesites en hun omgeving zijn afgebeeld op de Ferrariskaart (1771-1778) (**bijlage 5.3., fig. 1**). Ten noorden van de dorpskern van Sint-Pauwels lag een uitgestrekt landbouwgebied met een aaneenschakeling van kleine akkerpercelen. De site met walgracht van het Hof ter Grouwesteen lag geïsoleerd tussen deze akkers met een eigen toegangsdreef, de huidige Feuselsdreef. Ten zuidwesten is een geheel van drie gebouwen weergegeven, waaronder ongetwijfeld de in 1986 verdwenen dwarsschuur. Aan de overzijde van de straat stemmen de twee gebouwen overeen met de voormalige hoeve van Grouwesteenstraat 54A-B, 56.

Het Hof ter Grouwesteen is de oudste hoeve in het dorpsgezicht. De aanwezigheid van een walgracht wijst op een middeleeuwse oorsprong. Sites met walgracht komen in Vlaanderen voor tussen de 13de en 15de eeuw¹. De piekperiode van hun aanleg was het einde van de 13de eeuw en de 14de eeuw. De gracht was niet alleen een verdedigingselement maar ook een uiting van de hoge sociale status van de bewoner. Volgens historische gegevens is het Hof ter Grouwesteen de plaats van het in 1743 afgebroken kasteel van de heerlijkheid Grouwesteen, dat in 1298 in historische bronnen wordt vernoemd².

Ten zuidwesten van het Hof ter Grouwesteen, op het terrein tussen de historische tracés van de Feuselsdreef en de Grouwesteenstraat, stond tot 1986 een grote dwarsschuur die minstens uit de 18de eeuw dateerde (**bijlage 5.3., fig. 7**). Het woonhuis van de bewaarde

---

¹ Verhaeghe 1981.

² Demey 1981, 420.

hoeve aan de overzijde (Grouwesteestraat 54A-B, 56) van de verdwenen dwarsschuur is 18de-eeuws (**bijlage 5.3., fig. 9-10**)³.

De Atlas der Buurtwegen (1841) biedt een nauwkeurige weergave van de toenmalige toestand van de drie hoevesites en hun omgeving: het omgrachte Hof ter Grouwesteen in het noorden, het grote volume van de dwarsschuur aan de noordzijde van de Grouwesteestraat en de hoeve met 18de-eeuws woonhuis aan de zuidzijde van de Grouwesteestraat (**bijlage 5.3., fig. 2**). Ten oosten van het Hof ter Grouwesteen loopt voetweg nr. 14, de Grauwensteenwegel die deze site verder ontsloot naar het noorden en het zuiden.

De omgeving van het Hof ter Grouwesteen behield tot de eerste helft van de 20ste eeuw zijn agrarisch karakter. Vanaf dan breidde de bebouwing uit, onder meer langs de Feuseldreef en aansluitend bij de lintbebouwing langs de Grouwesteestraat (**bijlage 5.3., fig. 3-5**).

Foto's van de in 1981 gepubliceerde inventaris van het bouwkundig erfgoed van de fusiegemeente Sint-Gillis-Waas tonen het toenmalige exterieur van het woonhuis van het Hof ter Grouwesteen (**bijlage 5.3., fig. 10-12**). De verankerde buitengevels droegen een cementpleister met schijnvoegen. De voordeur met getralied bovenlicht dateerde uit de 18de eeuw. De oevers van de walgracht waren nog niet versteend, zoals dat vandaag het geval is. De bewaarde stal tegenover het woonhuis van het Hof ter Grouwesteen dateert in kern misschien uit de 19de eeuw.

Het bouwkundig ensemble van het dorpsgezicht (de twee hoeven en de dwarsschuur) bleef bewaard tot 1986, toen de grote dwarsschuur werd afgebroken.

2.3. Historiek van het beschermings- en beheerdossier

De dwarsschuur werd in 1981 beschermd als monument⁴. Zij werd beschermd omwille van de architectuurhistorische waarde, namelijk "*als oude (17de-18de eeuw) dwarsschuur met grotendeels houten wanden onder met riet gedekt schilddak*". De onmiddellijke omgeving van de dwarsschuur werd toen beschermd als dorpsgezicht omwille van de niet nader omschreven historische waarde⁵.

De dwarsschuur werd gesloopt in 1986 na een gedeeltelijke instorting. De toenmalige bouwfysische toestand was niet gedocumenteerd. Bij de wijziging van de bescherming in 2011 werd vastgesteld dat de aflevering van de sloopvergunning in 1986 niet volgens de wettelijk voorgeschreven procedure was verlopen.

De buitengevels van het woonhuis van het Hof ter Grouwesteen werden op een onbekend ogenblik na de bescherming gewijzigd. De cementering werd vervangen door een baksteenparement waarbij de 18de-eeuwse raam- en deuropeningen werden gewijzigd. De oevers van de walgracht werden verhard met steenblokken.

In 2003 werd een aanvraag voor de regularisatie van een aanbouw met veranda bij het woonhuis van het Hof ter Grouwesteen ongunstig geadviseerd⁶.

In 2011 werd de bescherming als monument van de verdwenen dwarsschuur opgeheven bij ministerieel besluit. Het beschermde dorpsgezicht bleef behouden. In het gewijzigde beschermingsbesluit wordt de historische waarde van het dorpsgezicht nader omschreven: "*Overwegende dat de als dorpsgezicht beschermde omgeving van de voormalige*

---

³ *Ibidem*, 424-425.

⁴ <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/9331>

⁵ <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/11099>

⁶ Beheershistoriek uit: Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen, lopend archief, dorpsgezicht Feuseldreef en omgeving.

Opheffingsdossier: dwarsschuur met omgeving, dorpsgezicht

*dwarsschuur wel haar historische waarde heeft behouden, een omwalde site die teruggaat tot de 14de eeuw*⁷.

In 2011 werd een bouwaanvraag verleend voor de sloop van de schuur met beplanking aan de oostzijde van het erf van de hoeve Grouwesteenstraat 54A-B, 56⁸. Ondanks het beroep van agentschap Onroerend Erfgoed tegen deze beslissing werd de schuur toch afgebroken.

Op 14 december van hetzelfde jaar gaf het agentschap Onroerend Erfgoed aan de eigenaar van Grouwesteenstraat 35A gunstig advies voor de bouw van een woning en paardenstallen en de sloop van een stal achter de toenmalige woning.

In 2013 gaf Onroerend Erfgoed gunstig advies voor de bouw van de woning Feuselsdreef 1, dit is de woning onmiddellijk naast de walgracht van het Hof ter Grouwesteen. Voor de bouw van de woning werd de bestaande bebouwing gesloopt met vergunning: *"De te slopen gebouwen hebben geen intrinsieke erfgoedwaarden. [...] De nieuwbouw zal de erfgoedwaarden van het dorpsgezicht niet verder aantasten"*.

In 2015 gaf Onroerend Erfgoed een ongunstig advies voor de regularisatie van een paardenrijpiste in het dorpsgezicht. Volgens het advies deed de piste van 500 m² afbreuk *"aan het historische karakter, de herkenbaarheid en de samenhang van het gebied [...]"* en zou het een *"verstoring en aantasting van de erfgoedwaarden van het beschermde dorpsgezicht inhouden"*.

De verbouwing van de woning Grouwesteenstraat 35A en de bouw van een tuinberging werd in 2015 wel gunstig geadviseerd door Onroerend Erfgoed.

De afdeling Handhaving van het departement Omgeving stelde in 2016 bij proces-verbaal volgend misdrijf vastgesteld: *"Plaatsen van een afsluiting en constructies en het aanleggen van een piste zonder de nodige vergunning"*. De piste bevond zich op de weide tussen de Grouwesteenstraat en Feuselsdreef, naast de woning Grouwesteenstraat 35A.

Van de voormalige hoeve Grouwesteenstraat 54A-B, 56 zijn de 18de-eeuwse woning en de tegenover gelegen schuur in 2017 gedeeltelijk verbouwd en materieel vernieuwd, en is het binnenerf gedeeltelijk verhard.

Op 22 november 2018 werd het beheersplan 'Grouwesteenstraat 56 Sint-Pauwels' goedgekeurd⁹. Dit beheersplan heeft betrekking op de voormalige hoeve van Grouwesteenstraat 54A-B, 56.

In 2022 werd de handhaving voor de onvergunde aanleg van de paardenrijpiste afgesloten (8 juli 2022: proces-verbaal van uitvoering na arrest). De opgelegde werken zijn uitgevoerd (ongedaan maken van de paardenrijpiste).

2.4. Fysieke toestand van het onroerend goed

De fysieke toestand van het onroerend goed waarvoor dit opheffingsdossier wordt opgemaakt is vastgesteld tijdens een plaatsbezoek op 5 juli 2022. De fysieke toestand is op dat moment fotografisch gedocumenteerd. Deze registratie is als bijlage bij het ministerieel besluit gevoegd en geeft een beeld van de toestand van het onroerend goed op het moment van de opheffing.

Het Hof ter Grouwesteen in het noorden van het dorpsgezicht wordt omringd door een walgracht waarvan de oevers met steenblokken zijn verhard. De open ruimte van het

---

⁷ <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/11104>

⁸ Goossens & Partners architecten en ingenieurs 2018, 13.

⁹ Goossens & Partners architecten en ingenieurs 2018.

eiland binnen de gracht is ingevuld met gras. Er is geen erfbeplanting aanwezig. Enkele jonge knotbomen markeren de walgracht.

Het in oorsprong 18de-eeuwse woonhuis heeft een vernieuwd baksteenparement van na 1981. Tegenover het woonhuis staan een stal en een wellicht later aangebouwde loods. De halfopen loods is gebouwd in beton en betonblokken en dateert uit de tweede helft van de 20ste eeuw. De stal is gebouwd in baksteen met gecementeerde buitengevels. Hij klimt misschien nog op tot de 19de eeuw.

Het Hof ter Grouwesteen is bereikbaar via de verharde Feuselsdreef. Het eerste deel van de weg is beplant met een rij knotwilgen langs een kant en een rij jonge opgaande essen langs de andere kant. Bij het kruispunt met de Klokipweg wordt de Feuselsdreef een half verharde weg.

Het terrein van de in 1986 verdwenen dwarsschuur is vandaag in gebruik als weide.

Bewaarde historische gebouwen van de voormalige hoeve in het zuiden van het dorpsgezicht (Grouwesteenstraat 54A-B, 56) zijn het westelijke woonhuis en het varkenskot centraal op het erf. Deze gebouwen zijn deels verbouwd en vernieuwd. De schuur aan de oostzijde van het erf is een nieuwbouw, maar volumewerking, bouwvorm en materialen (baksteen, beplanking) verwijzen naar de historische schuur die hier stond tot 2011. Op de plaats van de dwarsschuur aan de zuidzijde van het erf staat een nieuw volume. Het erf is deels verhard.

De in het dorpsgezicht gelegen woningen Grouwesteenstraat 35, Grouwesteenstraat 35A en Feuselsdreef 1 zijn van recente datum.

2.5. Juridische toestand

2.5.1. Adres en kadaster

Het dorpsgezicht bevat de adressen: Feuselsdreef 1, 3 en Grouwesteenstraat 35, 35A, 54A, 54B en 56 in Sint-Gillis-Waas (Sint-Pauwels).

De kadastrale gegevens van het dorpsgezicht zijn: Sint-Gillis-Waas, 4de afdeling, sectie A, perceelnummers 257H, 257K, 257L, 428A (deel), 434A, 436H, 436K, 441D, 442A, 446H, 446K, 449X (deel) en openbaar domein (deel).

Het adres bij bescherming was Grouwensteenstraat 25 (verdwenen dwarsschuur). De kadastrale gegevens op het ogenblik van bescherming waren: Sint-Gillis-Waas (Sint-Pauwels), sectie A, perceelnummer 446E.

2.5.2. Onroerend erfgoed

De afgebakende percelen zijn beschermd als dorpsgezicht in het beschermingsbesluit 'Hof ter Vierschaar, dwarsschuur, woningen met omgeving, parochiekerk Sint-Pauwels, dorpskom Sint-Pauwels en twistkapelletjes met omgeving' (koninklijk besluit van 3 september 1981)¹⁰. Dit beschermingsbesluit werd op 8 september 2011 gedeeltelijk opgeheven en gewijzigd in het 'Ministerieel besluit houdende de gedeeltelijke opheffing en wijziging van het koninklijk besluit van 3 september 1981 houdende bescherming van 5 monumenten en 4 dorpsgezichten te Sint-Gillis-Waas (Sint-Pauwels)¹¹.

Het dorpsgezicht 'dwarsschuur met omgeving' bevat vastgesteld bouwkundig erfgoed:

- 'Hoeven en site met walgracht', ID 143622
- 'Hof ter Grouwesteen', ID 143623
- 'Hoeve met losse bestanddelen', ID 143628

¹⁰ <https://id.erfgoed.net/bsluiten/1663>

¹¹ <https://id.erfgoed.net/bsluiten/11117>

Voor de voormalige hoeve van Grouwesteestraat 54A-B, 56 is er een beheersplan (goedgekeurd op 22 november 2018)¹².

2.5.3. Omgeving

Het dorpsgezicht is grotendeels gelegen in agrarisch gebied (origineel gewestplan St. Niklaas – Lokeren, goedgekeurd 7 november 1978). De voormalige hoeve Grouwesteestraat 54A-B, 56 en de twee nieuwbouwwoningen Grouwesteestraat 35 en 35A liggen in woongebied met landelijk karakter (origineel gewestplan St. Niklaas – Lokeren, goedgekeurd 7 november 1978).

2.5.4. Natuur en Bos

Het dorpsgezicht is gelegen in gebied met geringe biologische waarde (ruimtelijk structuurplan gemeente Sint-Gillis-Waas, goedgekeurd door de Bestendige Deputatie op 12 januari 2006).

2.5.5. Landbouw en Visserij

Het dorpsgezicht is gelegen in gebied voor ruilverkaveling (ruimtelijk structuurplan gemeente Sint-Gillis-Waas, goedgekeurd door de Bestendige Deputatie op 12 januari 2006).

2.5.6. Water

De walgracht van het Hof ter Grouwesteestraat (Feuselsdreef 3) en de grachten die ermee in verbinding staan, zijn aangeduid als 'middelgrote kans op overstromingen'.

3. EVALUEREND GEDEELTE

3.1. Evaluatie van de opheffing van de bescherming

3.1.1. Inleiding

De omgeving van de dwarsschuur, Grouwesteestraat 35A in Sint-Gillis-Waas (Sint-Pauwels) werd in 1981 beschermd als dorpsgezicht omwille van de historische waarde.

De als monument beschermde dwarsschuur in het dorpsgezicht werd gesloopt in 1986. Op Dit terrein werd in de jaren 2000 onvergund een paardenrijpiste aangelegd. Deze is in 2022 ongedaan gemaakt. Het historisch agrarisch gebruik van de onmiddellijke omgeving van de verdwenen dwarsschuur is verdwenen. Naast de verdwenen gesloopte dwarsschuur werden de woning en bijhorende stal van Grouwesteestraat 35A in 2011 gesloopt en vervangen door een nieuwbouwwoning met paardenstallen.

Het woonhuis van de hoeve Hof ter Grouwesteestraat werd op een onbekend ogenblik na de bescherming verbouwd. De gecementeerde gevelafwerking van de buitengevels werd vervangen door een baksteenparement, met wijziging van de deur- en vensteropeningen. De oevers van de walgracht werden verhard met steenblokken. De historische percelering en de kenmerkende beplanting van de perceelsranden rond de hoeve zijn grotendeels verdwenen. Ook de beplanting rond de oevers van de walgracht is verdwenen.

Van de voormalige hoeve Grouwesteestraat 54A-B, 56 is de 18de-eeuwse woning in 2017 gedeeltelijk verbouwd en materieel vernieuwd. De schuur met beplanking tegenover de woning werd gesloopt in 2011. De bouwvorm en de materialen van het huidige volume op deze plaats refereren naar de verdwenen schuur. Het binnenerf is gedeeltelijk verhard.

---

¹² <https://plannen.onroerendergoed.be/plannen/694>

Artikel 6.2.1, 3°, van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 staat de gehele of gedeeltelijke wijziging of opheffing van een bescherming omwille van het algemeen belang toe. De parlementaire voorbereiding stelt daarbij het volgende: "*door een wijzigende context kan het algemeen belang immers geëvolueerd zijn ten opzichte van het algemeen belang ten tijde van de bescherming*".

In functie van een algemene evaluatie van het beschermd bestand in Vlaanderen die als doelstelling heeft om een dynamische selectie van de essentiële en representatieve getuigen van het leven in Vlaanderen te vrijwaren, wordt het beschermd erfgoed getoetst aan de hedendaagse inzichten inzake erfgoedwaarde. Deze evaluatie is gebaseerd op de erfgoedwaarde zoals vermeld in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 2.1, 26°: de archeologische, architecturale, artistieke, culturele, esthetische, historische, industrieel-archeologische, technische, ruimtelijk-structurende, sociale, stedenbouwkundige, volkskundige of wetenschappelijke waarde waaraan onroerende goederen en de cultuuroederen die er integrerend deel van uitmaken hun huidige of toekomstige maatschappelijke betekenis ontleen. Daarnaast zijn de vijf selectiecriteria gebruikt die ook gehanteerd worden in functie van bescherming en die het afwegingskader vormen om het onroerend erfgoed te waarderen:

- 1° zeldzaamheid: geeft aan in hoeverre het onroerend goed uitzonderlijk voorkomt in relatie met de geografische context, de historische context, het type of het oeuvre;
- 2° herkenbaarheid: geeft aan in hoeverre het onroerend goed een goed leesbare uitdrukking is van zijn oorspronkelijke functie, uitzicht of vormgeving, of van een belangrijke fase in de latere ontwikkeling daarvan;
- 3° representativiteit: geeft aan in hoeverre het onroerend goed typerend is voor een geografische of historische context of een welbepaalde type of een bepaald oeuvre;
- 4° ensemble: geeft aan in hoeverre het onroerend goed een sterke samenhang vertoont tussen de verschillende elementen;
- 5° context: geeft aan in hoeverre er tussen het onroerend goed en zijn directe of ruimere omgeving een sterke visuele of inhoudelijke relatie is.

3.1.2. Zeldzaamheid

Vlaanderen telt 259 sites met walgracht met een beschermd statuut. Hiervan liggen er 72 in Oost-Vlaanderen. Behalve het Hof ter Grouwesteen zijn er in Sint-Gillis-Waas nog twee andere sites met walgracht, allebei in deelgemeente Sint-Pauwels: de omwalde pastorie met neogotische kapel¹³ en het Hof ter Vierschaar¹⁴. Uit deze vergelijking blijkt dat het Hof ter Grouwesteen als site met walgracht niet zeldzaam is in Vlaanderen.

De oorspronkelijk 18de-eeuwse boerenwoning van het Hof ter Grouwesteen en de 18de-eeuwse boerenwoning van de voormalige hoeve Grouwesteenstraat 54A-B, 56 zijn evenmin zeldzaam. Vlaanderen telt 722 boerenwoningen met een beschermd statuut, waarvan 189 in Oost-Vlaanderen.

3.1.3. Herkenbaarheid

De herkenbaarheid van het dorpsgezicht met drie historische hoeves werd in 1986 aangetast door de verdwijning van de dwarsschuur. Maar ook in zijn huidige toestand heeft het dorpsgezicht, waarvan de bescherming werd geactualiseerd in 2011, ingeboet aan herkenbaarheid. Het oorspronkelijk 18de-eeuwse uiterlijk van de boerenwoning van het Hof ter Grouwesteen is verdwenen door de toevoeging van een nieuw baksteenparement. Van de historische gebouwen van de voormalige hoeve Grouwesteenstraat 54A-B, 56 resteren vandaag alleen de gerenoveerde boerenwoning en het varkenskot. De nieuwe gebouwen van de voormalige hoeve zijn wel gebouwd op de plaats van verdwenen hoevegebouwen, waardoor de U-opstelling van de hoeve nog herkenbaar is.

¹³ <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/9336>

¹⁴ <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/9326>

Ook landschappelijk is de herkenbaarheid van het dorpsgezicht aangetast. Het historisch agrarisch gebruik van de percelen rondom Hof ter Grouwesteen is vervangen door hobbylandbouw onder de vorm van (paarden)weiden. Hierdoor is ook de historische percelering en de kenmerkende beplanting van de perceelsranden rond de hoeve grotendeels verdwenen. De oevers van de walgracht zijn verhard en ook de beplanting rondom verdween.

De omwalde pastorie met neogotische kapel en het Hof ter Vierschaar in Sint-Pauwels bezitten een grotere herkenbaarheid dan de hoeves in het dorpsgezicht. In eerstgenoemde is de walgracht volledig bewaard, zonder verstening van de oevers en bezit de 19de-eeuwse pastorie haar oorspronkelijke uiterlijk. In het Hof ter Vierschaar is de walgracht deels bewaard, maar de oorspronkelijke kern uit de 17de eeuw van het woonhuis is nog zichtbaar aanwezig.

3.1.4. Representativiteit

De representativiteit van het dorpsgezicht als een geheel van drie historische hoeves is aangetast. De beschermde dwarsschuur is verdwenen en de twee andere historische hoeves hebben door aanpassingen en gedeeltelijke sloop ingeboet aan representativiteit. Het oorspronkelijk 18de-eeuwse uiterlijk van de boerenwoning van het Hof ter Grouwesteen is vervangen door een vernieuwd baksteenparement. Daarnaast zijn de oevers van de walgracht versteend met breuksteen. De representativiteit van de voormalige hoeve Grouwesteenstraat 54A-B, 56 is aangetast door materiële vernieuwingen en verbouwingen van de historische boerenwoning en de verdwijning van de schuur aan de oostzijde van het erf.

Ook de representativiteit van het dorpsgezicht als een landschappelijk geheel is afgenomen. De toegangsdreef tot het Hof ter Grouwesteen (de Feuselsdreef) is nog aanwezig maar is verhard en de populierenrij is vervangen door een jonge aanplant van opgaande es. Ook de opgaande beplanting rond de walgracht van het Hof ter Grouwesteen is vervangen door enkele knotbomen. In beide gevallen doet dit afbreuk aan de uitstraling van deze historische hoevesite.

3.1.5. Ensemble

De ensemblewaarde van het dorpsgezicht is zowel voor het bouwkundig als het landschappelijk erfgoed sterk afgenomen. De dwarsschuur is al verdwenen sinds 1986 en de twee bewaarde historische hoeves in het dorpsgezicht zijn gedeeltelijk verbouwd en materieel vernieuwd. Andere woningen in het dorpsgezicht bezitten geen erfgoedwaarde. Verschillende erfgoedkenmerken en -elementen van de walgrachtsite van het Hof ter Grouwesteen zijn verdwenen of verwijderd waardoor de landschappelijke kwaliteit van het dorpsgezicht in zijn geheel sterk achteruit is gegaan.

3.1.6. Context

Onmiddellijk ten zuidoosten van het dorpsgezicht is het historische landbouwlandschap verdwenen. Ten westen, ten noorden en ten oosten is het landbouwlandschap bewaard, maar onderging dit een schaalvergroting wat gepaard ging met een achteruitgang van de kenmerkende perceelsrandbeplanting. De historische erfgoedcontext van het dorpsgezicht is dus voor een deel aangetast.

3.1.7. Besluit

De beperkte zeldzaamheid, het verlies aan herkenbaarheid en representativiteit, het aangetaste ensemble en de aangetaste context hebben de erfgoedwaarde van het beschermd dorpsgezicht aangetast, in die mate dat deze bescherming niet meer voldoende kan worden gemotiveerd. Daarom wordt de bescherming als dorpsgezicht van 'dwarsschuur met omgeving' in Sint-Gillis-Waas opgeheven.

Opheffingsdossier: dwarsschuur met omgeving, dorpsgezicht

3.2. Registratie van de erfgoedwaarden die verloren gaan

Het inhoudelijk dossier bij de bescherming en het beheersplan 'Grouwesteestraat 56 Sint-Pauwels' documenteert en registreert de erfgoedwaarden van het dorpsgezicht in voldoende mate.

Het belang van de nog aanwezige afzonderlijke erfgoedkenmerken en -elementen is gering. Er is bijgevolg geen verplichting tot behoud of opslag van deze elementen in een onroerenderfgoeddepot.

3.3. Motivering van de afbakening van de opheffing

De bescherming als dorpsgezicht van de dwarsschuur met omgeving, Feuselsdreef 1, 3 en Grouwesteestraat 35, 35A, 54A, 54B en 56 in Sint-Gillis-Waas (Sint-Pauwels), wordt geheel opgeheven. De kadastrale percelen gevat door de opheffing zijn opgenomen in artikel 2 van het ministerieel besluit.

4. BRONNEN

Archiefbronnen

- Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen, beschermingsdossier 4.02/46020/101.1
- Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen, lopend archief, dorpsgezicht Feuselsdreef en omgeving
- Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen, archief van de inventaris, OE_OVL_INV_F_184.21

Werken

Goossens & Partners architecten en ingenieurs 2018: *Beheersplan Grouwesteestraat 56 Sint-Pauwels. Hoevewoning met varkenskot en onmiddellijke omgeving*, Sint-Niklaas.
<https://plannen.onroerenderfgoed.be/plannen/694>

Demey A. 1981: *Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Provincie Oost-Vlaanderen, Arrondissement Sint-Niklaas*, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 7n2 (S-T), Brussel - Gent.

Verhaeghe F. 1981: Moated sites in Flanders. Features and significance. In: HOEKSTRA T.J., JANSSEN H.L. & MOERMAN I.W.L. (reds.), *Liber Castellorum. 40 variaties op het thema kasteel*, Zutphen, 98-121.

5. BIJLAGEN BIJ HET INHOUDELIJK DOSSIER

5.1. Omgevingsplan

5.2. Fotobijlage

De fotoregistratie van de fysieke toestand, gevoegd als bijlage bij het ministerieel besluit, bevat alle relevante foto's voor dit dossier. Er is geen afzonderlijke fotobijlage bij het dossier gevoegd.

5.3. Documentatie

De documentatie bij het inhoudelijk opheffingsdossier bevat bijkomend materiaal zoals kaarten, postkaarten, archieffoto's, bouwplannen, kadastermutaties, hoogtemodellen, e.d. dat het dossier verder onderbouwt of illustreert.